

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum in eis possit liberum arbitriu[m] reuerti ad bonum post peccatum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

secundo quia homo nō obligatur ex necessitate p̄cepti ad v̄tendū gratia semper: quia p̄cepta affirmatiua non obligant ad semper. Et ideo non est necessarium quōd in quolibet instanti aliquis mereatur, vel peccet.

Ad XXI. dicendum, quōd diabolus dicitur loqui mendacium ex proprijs: non quia mendacium sit naturalis proprietas eius, sed quia ea quae sunt vera non habet a seipso, sed a Deo. Quōd autem falsa loquatur hoc habet a seipso, non autem a Deo.

ARTICVLVS V.

Vtrum liberum arbitrium in demonibus possit reuerti ad bonum post peccatum.

QVINTO quaeritur, vtrum liberum arbitrium in demonibus possit reuerti ad bonum post peccatum. Et videtur quōd sic. Dicit enim Diony. quarto capite de diu. nom. quōd data naturalia in demonibus integra permanent post peccatum: sed ante peccatum poterat diabolus conuerti ad bonum. ergo etiam diabolus post peccatū poterit reuerti ad bonum.

¶ 2. Præ. Nihil immobiliter quiescit in eo qd est contra naturam, quia id quod est contra naturam per accidens se habet: ea vero, quae sunt per accidens de facili moueri possunt, quia accidens est qd adest, & abest prae ter subiecti corruptionē: sed peccatum est contra naturam angeli, quia ab eo quod est secundum naturam cecidit in id quod est contra naturam, vt Damascē. dicit secundo libro. ergo non potest esse, qd liberum arbitrium diaboli immobiliter perseueret in malo. Sed dicendum qd hoc cōuenit diabolo ratione sui status, quia, sicut amittit statum viatoris, ad quem pertinet mutari de bono in malum, & econuerso.

¶ 3. Sed contra statum viae succedit status p̄mij, vel p̄næ, quae est a Deo. Sed immobilitas in peccato non potest esse a Deo, quia Deus non est conferuator illius rei, cuius non est actor. ergo non potest esse quōd immobilitas peccati conueniat angelo ratione status quem nunc habet.

¶ 4. Præ. Omne quod non inest alicui per se, oportet qd ei insit ex aliqua causa: sed immobiliter peccare non conuenit angelo secundum se. Sic enim cōueniret ei secundum naturam, & sic esset naturaliter malus, quod supra improbatum est. Nec iterū conuenit ei ex aliqua causa, quia neque a Deo, neque a natura, ut probatum est, neque etiam ex propria voluntate: quia cum voluntas creaturae sit de se mutabilis non videtur quōd possit immobilitatis causa existere. ergo immobiliter peccare nullo modo conuenit diabolo.

¶ 5. Præ. August. dicit in lib. de vera, & falsa penitētia. Si posset diabolus sperare de Deo, & culpam in se sentire, quod non inuenit in se inueniret in Deo pietate. s. veniam sui peccati. Sed diabolus p̄t sperare de Deo, quia spes oritur ex fide sicut & timor. Dicitur autem Iacobi 4. quōd daemones credunt, & contremiscunt. ergo non est impossibile diabolū consequi veniam sui peccati, & ita non immobiliter in peccatis perseuerare.

¶ 6. Præ. Si diabolus non p̄t sperare de Dei misericordia, aut hoc est ex parte sua, aut hoc ē ex parte Dei: sed non est ex parte Dei, quia sicut Augustinus in eodē libro dicit, Omnis malitia breuis in compariatione ad misericordiā Dei. Si autē dicatur qd hoc est ex parte sui, quia non p̄t per seipsum resurgere a peccato, pari ratione hoc cōpeteret cuilibet pec-

canti mortaliter: quia nullus potest per seipsum peccato exire, nisi liberetur a Deo: nec timor nec peccantes mortaliter, irreuocabiliter perstant in malo. ergo diabolus non perseuerat immobiliter in malo.

¶ 7. Præ. Ista consequentia valet. possum currere volo: ergo possum currere: sed diabolus potest conuerti ad bonum si vult, quia in ipso velle est cōuersio. ergo diabolus potest conuerti ad bonum. ¶ 8. Præ. Si motus sit naturalis sequitur qd motus naturalis, quia per quam naturam aliquid mouetur ad locum etiam quiescit in loco. ergo pari ratione si motus est voluntarius, & quies voluntaria, diabolus voluntarie morus fuit ad malum. ergo voluntarie quiescit in malo. Non ergo ex necessitate.

¶ 9. Præ. Secundum Chryf. super I. can. dicitur. habet lux Solis ad aërem, ita se habet lux in aëre spirituali substantiam: sed quanto aër est purior tanto magis potest percipere lucem Solis. ergo etiam angelus est subtilioris naturae inter spirituales creaturas, quam anima. Cum ergo anima post peccatum possit percipere lucem gratiae, videtur quōd etiam fortius angelus. ergo videtur quōd non immobiliter perseueret in malo.

¶ 10. Præ. Quod natura est tale, semper est talis angelus naturaliter. habet quod possit conuerti ad bonum. ergo semper potest in bonum conuerti ante peccatum, sic & post peccatum.

¶ 11. Præ. Diabolus non reportauit commotionem suam peccato: sed ante peccatum tenebatur in Deum. ergo etiā, & post peccatū reuertitur in Deum: sed nullus tenetur ad impossibile. ergo non est impossibile diabolū conuerti ad bonum. Et sic vt videtur nō immobiliter manet in malo.

¶ 12. Præ. Quanto aliquid agens est magis determinatum magis est determinatum ad unum finem. magis graue, & leue magis est determinatum ad unum finem. Quia ratio quae potest in diuinatione sed anima est ordine naturae iuxta angelum. ergo anima non sic determinatur ad unum finem. ergo peccatum possit reuerti ad bonum, multo minus angelus.

¶ 13. Præ. Inferior appetitus potest dirigere in bonum appetitum, sicut in nobis appetitus inferior dirigitur per appetitum rationalem, ut in tertio de Anima: sed supra appetitum est alius superior appetitus (scilicet appetitus boni angeli. ergo appetitus demonis quoque malum potest in bonum dirigere.

¶ 14. Præ. Vnumquodque naturaliter conuertitur ad id: quod melius est: sed diabolus intelligitur melius esse melius quam bonum. ergo potest in bonum diuinum conuerti. Non ergo immobiliter perseuerat in auerisione a Deo, quae est malum eius.

¶ 15. Præ. Mutatio status non tollit libertatem arbitrii quae est ei naturalis. Sed libertas arbitrii per se conuenit conuerti posse in bonum, posse peccare nō est libertas arbitrii nec potestatis, ut Ansel. dicit. ergo mutatio status non tollit libertatem arbitrii, quin possit conuerti in bonum.

¶ 16. Præ. Diabolus antequam peccaret poterat conuerti in bonum. Si autem post peccatum non potest conuerti in bonum, aut hoc est per subtractionem, aut propter additionem: sed non per subtractionem quia potentiae naturales in eis manent. ergo grae, sicut, & cetera naturalia bona, ut Dionysius

Cap. 4. p. 4. a. med. illius.

lib. ortho. si dei c. 4.

arti. 3. huius qu.

e. s. declinādo ad finem ten. 4.

In lib. de uera, & falsa penitētia. c. 5. 80. 4.

similiter etiā nec per additionem quia quod additur alicui aduenit ei fm modum eius. Et ita cum liberū arbitriū angeli secundum se sit cōuertibile, videtur quod illud quod ei additur, vertibiliter inhæreat ei. Non ergo immobiliter perseuerat in malo.

¶ 17 Præ. Volūtas pportionatur intellectui a quomouet: sed intellectus angeli nō ita intelligit unū, quān etiā possit intelligere aliud: ergo non ita vult unum, quin possit etiā reuerti ad aliud uolendum: & ita non immobiliter perseuerat in malo.

¶ 18 Præ. Dionysius dicit quarto cap. de Diuin. nom. qd demones intelligunt, & uolunt bonum: nihil autē aliud uideretur requiri ad hoc qd conuertantur, nisi qd huic uoluntati consentiant: ergo uidetur quod possint iterato conuerti in bonum.

¶ 19 Præ. Anselmus dicit qd si in demonibus est libertas arbitrii, oportet qd sit in eis, uel quātum ad hoc quod possint seruare rectitudinem, aut quātum ad hoc quod possint eam deserere, aut quantum ad hoc quod possint eā recuperare. Sed hoc nō est in eis quātum ad hoc, qd possint conseruare rectitudinem, quia non habent eā: nec quantum ad hoc quod possint eā deserere, quia hoc pertinet ad posse peccare, qd non est pars libertatis. Relinquitur ergo qd sit in eis liberum arbitrium, quantum ad hoc quod est potestas recuperandi rectitudinem: & ita non immobiliter perseuerant in malo.

¶ 20 Præ. Quod æqualiter deformatur, æqualiter reformari potest: sed diabolus est æqualiter deformatus, sicut & multi homines qui ex eadē causa peccant, scilicet ex malitia: ergo cū homines possint reformari, etiam demones reformari poterunt.

¶ 21 Præ. Sicut se habet appetitus ad bonum, & malū, ita intellectus ad verum, & falsum: sed nullus intellectus est qui ita inhæreat falso qd non possit redire ad uerum: ergo uoluntas diaboli non ita inhæret malo, quin possit redire ad bonum.

RESPON. Dicendum, qd prima Ioannis 3. dicitur, ab initio sui peccati diabolus peccat. Quod exponens Augustinus in 11. de Ciui. Dei, dicit, quod semper peccat ab initio sui peccati.

¶ 22 Præ. Gregorius dicit 34. Moralium, Cor antiq. hostis sicut lapis indurabitur, quia nulla unquam conuersionis poenitentia mollietur.

¶ 23 Præ. Angelus medius est inter Deum, & hominem: sed Deus habet liberum arbitrium inuertibile ante electionem, & post: homo autem habet ipsū uertibile ante, & post: ergo angelus medio modo se habet: ut scilicet sit uertibile ante, sed non post: nam contrarium est impossibile, ut scilicet sit uertibile post, & ante: non ergo post electionē peccati potest reuerti ad bonum.

RESPON. Dicendum, qd circa hanc quæstionem errant Origenes existimans cuiuslibet creaturæ liberū arbitriū in quolibet statu esse uertibile ad bonū & ad malum. unde putauit etiā demones quōdque liberū arbitriū posse redire ad bonum, & p diuinam misericordiam ueniam consequi peccatorum: sed August. dicit vigesimo primo de Ciuitate Dei, Origēnem propter hoc & propter alia nonnulla reprobauit ecclesia, qd ex hoc qd misericors uidebatur, defecit faciēdo sanctis ueras miseras, quibus penas uerē, & falsas beatitudines, in quibus uerū ac securū: hoc est sine timore certū sempiternūq; boni gaudium non haberent. ponebat enim eadē rōne qd, & boni angeli, & homines quandoq; possent per liberū arbitrium peccare, & ita a beatitudi-

ne decidere, qd manifeste contrariatur sententiæ Domini dicentis. Ibi in supplicium æternum, ubi autem in uitam æternam. Considerandum est autē, quōd hic Origēnis error ex hoc prouenit, quōd nō recte considerauit quid per se pertineret ad liberū arbitrii potestatem, sine qua homo in nullo statu inuenitur. Est ergo considerandum, qd ad rationem liberū arbitrii pertinet qd in diuersa possit. Unde res cōgnitione carentes, quarum actiones sunt determinatæ ad unum, nihil agunt suo arbitrio. Animalia uero irrationalia agunt quidem arbitrio, sed nō libero: quia iudicium, quo aliquid prosequuntur uel fugiunt, est in eis determinatum a natura, ita ut ipsum præterire non possint, sicut ouis non potest nō fugere lupum uisum: sed omne illud, quod habet intellectum, & rationē, agit libero arbitrio, in quantum scilicet arbitrium eius, quo agit, consequitur apprehensionem intellectus, uel rationis, quæ se habet ad multa: & ideo, sicut dictum est, ad rationem Lib. arb. pertinet quōd in diuersis possit: sed ista diuersitas potest attendi tripliciter. Vno modo secundum differentiam rerum, quæ eliguntur propter finem. nam unicuique naturaliter conuenit unus finis, quem naturali necessitate appetit, quia natura semper tendit ad unum: sed quia ad unum finē multa possunt ordinari, appetitus intellectualis uel rationalis natura potest tendere in diuersa, eligendo ea quæ sunt ad finem, & hoc modo Deus tanquam proprium finem naturaliter uult suam bonitatem, nec potest non uelle eam. Sed quia ad bonitatem eius ordinari possunt diuersi modi & ordines rerum, uoluntas eius nō sic fertur ad unum in suis effectibus, quin quantum est de se possit ferri in aliud, & secundum hoc competit Deo libertas arbitrii. Similiter, & angelus, & homo habent finem naturaliter sibi præstitutū beatitudinē: unde naturaliter appetūt eā nec pnt uelle miseriam, ut Aug. dicit 8. de Trin. Sed quia ad beatitudinem diuersa possunt ordinari, in eligendo ea, quæ sunt ad finē, potest uoluntas tam hominis q̄ angeli boni, uel mali in diuersa ferri. Secunda autem diuersitas, in quam liberū arbitrium potest attenditur secundum differentiam boni, & mali: sed ista diuersitas non per se pertinet ad potestatem liberū arbitrii, sed per accidens se hēt ad eam in quantum inuenitur in natura deficere potēri. Cum enim uolūtas de se ordinetur in bonum, sicut in propriū obiectum, quod in malum tendat, non potest contingere nisi ex hoc qd malum apprehenditur sub ratione boni, quod pertinet ad defectum intellectus, uel rationis, unde causatur libertas arbitrii: non autē pertinet ad rationem alicuius potētiæ qd deficiat in suo actu: sicut non pertinet ad rationem uisus potentie quod aliquis obscure uideat. Et ideo nihil prohibet inueniri lib. arb. quod ita tēdit in bonum, qd nullo modo potest tendere in malum, uel ex natura sicut in Deo, uel ex pfectione gratiæ, sicut in hominibus, & angelis beatis. Secunda autē diuersitas, in quam Lib. arb. potest attenditur secundum differentiam mutationis, quæ quidē non consistit in hoc, qd aliquis diuersa uelit. Nam, & ipse Deus uult ut diuersa fiant secundum quōd conuenit diuersis temporibus, & personis: sed mutatio Lib. arbitrii consistit in hoc quōd aliq̄ illud idem, & pro tempore nō uelit, quod prius uolebat: aut uelit qd prius uolebat, & hæc diuersitas non per se pertinet ad rationē Lib. arb. sed accidit ei secundum conditionē nature mirabilis. Sicut non est de ratione uisus potentie, quod

In isto art. parum ante hæc uerba.

Lib. 11. c. 3. in fi. & c. 4. tom. 3.

per seipsum... nec tam... libenter per... fuerat... cum... velle... uerū... quod... go par... luntaria... um, ergo... x necess... oan. sicut... lux incre... ac et... n Solis... rituales... post pecc... quod... non in... mper est... olit con... um con... carum... it commo... ebatu... i tenent... possib... uerū... aner in... est mag... unum... minam... diuina... angel... cap. 15... mediu... ca. 3. a... illius... it dirigit... appetit... altem, et... eritum... appetit... nis quo... lter con... lus intell... onum... uerū... ersione... lit diabol... Sed libe... e in bono... rii nec pas... status... onum... aret pot... catum... r subtra... d non per... eis man... ut Di...

quod diuersimode uideat: sed hoc contingit quandoque propter diuersam dispositionem uidentis, cuius oculus quandoque est purus, quandoque autem turbatus. Et similiter etiam mutabilitas, seu diuersitas liberi arbitrii non est de ratione eius: sed accidit ei in quantum est in natura mutabili. Mutatur enim in nobis liberum arbitrium ex causa intrinseca, & ex causa extrinseca. Ex causa quidem intrinseca, uel propter rationem: puta cum quis aliquid prius nesciebat, quod postea cognoscit, uel propter ipsum appetitum, qui quandoque sic est dispositus per passionem, uel habitum, ut tendat in aliquid sicut in sibi conueniens, quod cessante passione uel habitu sibi conueniens non est. Ex causa uero extrinseca, puta cum Deus immutat uoluntatem hominis per gratiam de malo in bonum, secundum illud Proverb. 21. Cor regum in manu Dei, & quocumque uoluerit uertet illud. hæc autem duplex causa cessat in angelis post primam electionem. Et primo quidem naturaliter in his, quæ ad ordinem nature pertinent immutabiliter se habent: quia mutatio est existentis in potentia, ut dicitur in 3. Physic. hoc autem ad naturam angelicam pertinet, ut actu habeant notitiam omnium, quæ naturaliter scire possunt. Sicut nos naturaliter actu habemus notitiam primorum principiorum, ex quibus procedimus ratiocinando ad acquirendam cognitionem conclusionum: quod in Angelis non contingit, quia in ipsis principiis intuetur omnes conclusiones, quæ ad naturalem eorum cognitionem pertinent. Et ideo sicut immobiliter nos habemus in cognitione primorum principiorum: ita intellectus eorum immobiliter se habet circa omnia, quæ naturaliter cognoscit. Et quia uoluntas proportionatur intellectui, consequens est quod etiam uoluntas eorum naturaliter sit immutabilis circa ea, quæ ad ordinem nature pertinent, uerum est autem, quod sunt in potentia respectu motus in supernaturalia, siue per conuersionem, siue per auersionem. unde hæc sola mutatio in eis esse potest, ut de gradu nature ipsorum moueantur in id quod est supra naturam conuertendo se, uel auertendo. sed quæ omnia quod aduenit alicui, aduenit ei secundum modum suæ nature, consequens est ut immobiliter angeli perseuerent, uel in auersione, uel in conuersione respectu supernaturalis boni. Ex parte uero extrinseca immutabiles sunt, uel in bono, uel in malo post primam electionem, quia tunc finitur in eis status uiatoris: unde non pertinet ad rationem diuinæ sapientie, ut ulterius demonibus gratia infundatur, per quam reuocentur a malo primæ auersionis, in qua immobiliter perseuerant. Et ideo quamuis diuersa eligant per liberum arbitrium, in omnibus tamen peccant: quia in omni eorum electione permanet uis primæ electionis ipsorum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod bona naturalia in angelis sunt integra quantum pertinet ad naturæ ordinem: sunt tamen corrupta, uel deprauata seu diminuta per comparationem ad capacitatem gratiæ, uel gloriæ.

AD SECVNDVM dicendum, quod peccatum est contra naturam non secundum id quod peccans appetit: sed secundum inordinationem ex qua habet rationem mali. Et ideo nihil prohibet quod peccator immobiliter perseueret in eo, quod peccando appetit.

AD TERTIVM dicendum, quod Deus est causa status angelorum, in quo sunt obstinati in malo non quidem sicut causando, uel conseruando malitiam: sed sicut non impartiendo gratiam. Sic enim dicitur aliquos indurare

A secundum illud Roman. 9. Cuius uult miserum quem uult indurat. **AD QVARTVM** dicendum, quod immobiliter permanere in malo, non conuenit diabolo ex una causa ex duabus. Nam esse in malo competit ei ex uoluntate: sed immobiliter inhaerere ei a gratia applicatur, conuenit ei ex propria natura.

AD QVINTVM dicendum, quod diabolus non potest se proprie loquendo culpam sentire, ita quod perhendat, & refugiat quasi malum culpe suæ: quia hoc pertineret ad mutationem liberi arbitrii. Et per consequens non potest sperare in uina misericordia ueniam, quasi de culpa.

AD SEXTVM dicendum, quod diabolus non potest seipsum resurgere a peccato, sicut homo: sed ulterius secundum modum nature fixi sit ei, ut immobiliter inhaereat ei quod per uoluntatem elegit. Et ideo peccatum eius est irremediabile, quam peccatum hominis.

AD SEPTIMVM dicendum, quod cum dico potest currere si uolo, antecedens est possibile, & consequens est possibile: sed cum dico potest reuerti ad bonum si uult, antecedens est possibile, ut ex dictis patet, unde non est simile.

AD OCTAVVM dicendum, quod sicut motus uoluntatis a Deo fuit in diabolo uoluntarius: ita etiam quies in eo quod uoluit est uoluntaria. Nam tunc perseuerat in malo: sed tamen uoluntaria in hoc immutabiliter manet, ratione iam dicta.

AD NONVM dicendum, quod a luce increata spiritualis illuminatur dupliciter, uno modo naturali, & sic Angelus bonus, uel malus illuminatur quam anima, alio modo intellectuali, & sic malus Angelus minus est capax illuminationis propter impedimentum gratiæ immobiliter in eis manet, ut dictum est.

AD X. dicendum, quod liberum arbitrium non est naturaliter vertibile, quantum ad motum suum: sed solum habet uertibilitatem respectu naturalium, ad quæ potest conuerti, uel reuerti: quod cum fecerit, immutabiliter in statu ueratur, sicut dictum est.

AD XI. dicendum, quod sicut ebrius non peccare non quidem considerato præteritum, sed considerata ebrietatis uoluntaria causa: ita diabolus dum quam imputatur ei aliquid ad culpam potest intelligi quod diabolus tenetur contra Deum, quamuis hoc ei sit impossibile electi præsentem statum, quia in hunc statum ex tertia causa deuenit.

AD XII. dicendum, quod illud quod est magis in se magis determinatum ad unum secundum obiectum, quod est superior ad plura se extendit: sed tamen quod est supremum ratione immutabilitatis, magis determinatum ad unum. Et hoc modo liberi arbitrii diaboli est determinatum ad malum.

AD XIII. dicendum, quod mouere uoluntatem in Deum potest, qui etiam secundum absolutam potest posse mutare uoluntatem a demonis in bonum, sed tamen hoc non congruit nature ipsius, quod est: unde non est simile de appetitu sensu, qui secundum naturam mutabilis est.

AD XIV. dicendum, quod diabolus bonum non intelligit esse melius quam bonum proprium: sed solum quod est proprium principium boni gratiæ, quod huc manet in prima peruersitate, qua immutabiliter

Li. 4. c. 6. & 83. tom. 2.

D. 148.

titudinem per naturalem virtutē potuit obtrahere. Ad xv. dicendum, quod per mutationem status non amittit liberum arbitrium demon, quia in bonum conaturale possit ferri: amittit tamen quod non possit in bonum gratia.

Ad xvi. dicendum, quod immobilitas diaboli in malo causatur proprie per adhesionem, qua habet rationē appositionis. Et ex hoc ipso quod adhaeret alicui secundū modum suae naturae, magis sequitur quod immobiliter inhaereat, quam quod vertibiliter.

Ad xvii. dicendum, quod appetitus diaboli potest quidem dīnes (s) appetere, ut dictum est, sed tamen in omnibus quae appetit, in malo immobiliter perseverat, ut ex dictis patet.

Ad xviii. dicendum, quod ratio illa procedit de cognitione, & voluntate naturalis boni. Nunc autem loquimur de bono gratuito, & de malo culpa: quod ei opponitur.

Ad xix. dicendum, quod diabolus habet libertatem seruandi rectitudinem si eam haberet. Nam ut Anselmus dicit in eodē libro, liberum arbitriū semper habet potestatem seruandi rectitudinem, & eam habet, & cum non habet eam. Sicut cum aliquis habet potestatem seruandi pecuniam si haberet, haberet etiam si non haberet.

Ad xx. dicendum, quod quamuis aliquem hominem contingat ex eadem causa peccare ex qua diabolus peccauit, non tamen propter hoc omnino similiter deformatur: sed diabolus immobiliter homo autem mutabiliter secundum conuenientiam suae naturae.

Ad xxi. dicendum, quod sicut diabolus immobiliter perseverat in malo, cui inhaeret, ita etiam immobiliter perseverat in falso, cui assentiret.

ARTICVLVS VI.

Verum in intellectu diaboli post peccatum sit obreueratus, ut in eum possit cadere error, vel deceptio.

Sexto queritur utrum intellectus diaboli post peccatum sit obreueratus, ut in eum possit cadere error, vel deceptio. Et videtur quod sic. Dicitur enim de Leviathan, per quem diabolus intelligitur. Existimabit abyssum quasi senescentem. Quod exponēs Greg. in 34. Moral. dicit. Abyssum senescere existimat, qui terminari quique in supplicis signam animaduersionem putat: hoc autē est falsum, ergo in diabolo cadit falsa, vel erronea opinio.

¶ 1. Præ. Quicūque dubitat, potest errare: sed diabolus quādoq; dubitat, ut patet per hoc quod ipse dicit Matth. 4. Si filius Dei es dic ut lapides isti panes fiant: ergo diabolus potest errare. Sed dicēdū, quod diabolus errare potest quantum ad cognitionē gratuitā, non autem quantum ad cognitionem naturalem.

¶ 2. Sed cont. est quod Dionys. dicit. 4. c. de Diu. no. Data ipsi, s. demonibus naturalia bona, nequaquam mutata esse dicimus: sed sunt integra, & splēdidissima, quāuis ipsi nō videant claudentes suas inspecti uas boni uirtutes: sed ille qui non uidet ex hoc, quod suum uisum claudit, potest decipi, vel errare. ergo diabolus potest errare, etiam circa sua naturalia.

¶ 3. Præ. Vbicūq; potest inueniri potētia sine actu, ubi potest esse malum, ut patet per Philo. in 9. Metaph. sed in intellectu angelico etiam quantum ad naturalem cognitionem potest esse potentia sine actu. Nō enim simul actu cōsiderāt omnia ad quae eorū naturalis cognitio se extendit, alioquin non mutaretur per tempora, ut Augustin. dicit in octauo super Gene. ad literā. ergo in intellectu angeli potest esse

malum: sed malum intellectus est falsum, ut dicitur in 6. Ethicorum. ergo quāuis diabolus sit naturae integra, nihil prohibet in intellectu eius inueniri falsam opinionem.

¶ 4. Præ. Voluntas diaboli potuit deficere per peccatum, quia est ex nihilo, ut patet per Aug. 1. 2. de ciuit. Dei: sed similiter intellectus eius est ex nihilo. ergo paratione potest deficere per errorem.

¶ 5. Præ. Peccatū excludit a beatitudine: sed beatitudo magis pertinet ad intellectum quā ad uoluntatem, secundum illud Ioan. 17. Hęc est uita aeterna ut cognoscāt te Deum, &c. Cum ergo per peccatum sit deprauata uoluntas diaboli, tantum ut semper permaneat in peccato, multo magis sic est deprauatus intellectus eius, ut semper permaneat in errore.

¶ 6. Præ. Ansel. probat in lib. de Virtute, quod est una sola ueritas, si creata, ut Aug. etiam dicit quod omnia uidentur in lumine diuino: sed daemones sunt elongati a participatione Dei secundum illud 2. ad Cor. 13. Quae conuentio lucis ad tenebras? ergo daemones nullam ueritatem cognoscere possunt.

¶ 7. Præ. Super illud Iob. 15. Factus est ut nullum timeret, dicit Greg. in 34. Moral. de diabolo, quod appetitum celsitudinis uertit in rigorem mentis, ut iam per duritiam se male esse non sentiat, qui per gloriam praesē quarebat. Sed constat quod male est ei: ergo habet de seipso falsam opinionem.

¶ 8. Præ. Quicūq; opinatur falsum quod prius opinabatur uerum, quādoq; errat: sed hoc conuenit diabolo, quia super illud, Sedente eo pro tribunali misit ad eum uxor eius, &c. dicit glossa. Nūc demum diabolus intelligens per Christum se spolia sua amissurum, sicut primū per mulierē mortē intulerat, ita modo per mulierē uale Christum de manibus Iudeorū liberare, ne per eius mortē, mortis amittat imperium. Ex quo uidetur quod aliquando ei uidebatur sibi expediens, quod Christus moreretur dum mortē eius procurabat, postmodum autem fuit ei uisum quod hoc nō expediret suo dominio. ergo uidetur quod aliquando habuerit falsam opinionem.

¶ 9. Præ. Aug. dicit in lib. de vera religione. Caue dī sunt inferiores inferi, post hanc uitam pena grauiorē, ubi nulla potest esse cōmemoratio ueritatis, quia nulla ratio cinatio. Et hoc ideo, quia non perfundit lumen uerum, quod illuminat oēm hominem uenientem in hunc mundum: sed in statu illorum inferiorum sunt daemones. ergo ipsi nullam ueritatem cognoscunt, nec est in eis aliqua ratio cinatio.

¶ 10. Præ. Sicut se hēt uera cognitio ad rectū appetitū, ita se hēt falsa cognitio ad peruersum appetitū: sed non potest esse rectus appetitus nisi praecedat uera cognitio. ergo peruersum appetitum semper praecedat falsa cognitio: sed in demonibus semper est peruersus appetitus. ergo in eis est falsa cognitio.

¶ 11. Præ. Super illud Luc. 10. Plagis impositis abiērit semiuio relicto, dicit quaedam glossa, quod homo uulneratur per peccatum in naturalibus: sed illud reformatur in hoīe gratia, quod per peccatū uulnerat. Cum ergo gratia reformet totā imaginē, sub qua cōprehenditur nō solū uoluntas, sed et intellectus, ut per peccatum demonis fuerit uulneratus eius intellectus, etiam quātum ad naturae cognitionem. Et ita uidetur quod etiam in naturali cognitione eius, possit esse error, & deceptio.

¶ 12. Præ. Dionys. dicit. 4. c. de diu. nomin. quod nullus ad malū aspiciens opatur: sed id quod operat diabolus, est malum. ergo decipitur in sua existimatione.

¶ 13. Præ.

6. met. tex. 3. tom. 3.

Li. 12. c. 6. & 7. tom. 5.

In dialo. de ueritate ca. 11. in lib. de spiritu, & anima c. 12.

Lib. 14. c. 13. c. 2. a. finem.

Mart. 27. Gl. ord. ibi.

Cap. 52. non procul a fine. tom. 1.

Gl. ord. ibi. in Moral.

Ca. 4. p. 4. n. 6. p. cul 2. prin.